

MNOGO DELA ZA MALO DELO

KAKO UREDIŠ PROBLEME Z JAJCEM TAKO, DA ZADAVIŠ KOKOŠ, KI GA JE ZNESLA

Bogdan Jugovič

Nerad kritiziram državno upravo. Poznam kar nekaj ljudi, ki so v njej zaposleni in so hkrati čisto v redu osebki, prijetni, toplo človeški, inteligentni in sploh. Vse dokler ne "oblečejo narokavčnikov".

Tile narokavčniki so vrezani v ljudskem izročilu še iz rajnje K-und-K Avstro-Ogrske. Čisto prijeten in normalen človek se je, čim je zjutraj stopil za svojo delovno mizo pod cesarjevo sliko v državni pisarni in navlekel na podlakti službene narokavčnike, spremenil v nepopustljivega branilca črke zakona, osebe cesarja in svetosti države. Ne argument ne logika nista več imela vpliva nanj. Zvečer, ko je slekel narokavčnike in oblekel suknjo za domov, je postal spet normalen in priljuden človek.

Ko bereš predlog zakona o malem delu, imaš občutek, da je napisan v tej maniri. Inteligentni ljudje so opazili probleme in z njimi povezane težave. Potem pa so se lotili njihovega reševanja in urejanja tako, da se nas bog usmili. Bolj birokratskega birokratizma že dolgo ni bilo javeno na ogled. Utemeljeno lahko tudi posumimo, da so

predlog zakona pisali starejši, uveljavljeni in ugledni kadri. Poln je namreč prastarih strahov, nezaupanja do ljudi in starinskih upravnih rešitev. Mladinci, ki imajo palce odrgnjene od tipkanja po mobilcih, bi zadeve reševali popolnoma drugače. In tudi, predvidevam, bolj pametno.

Poglejmo si probleme, ki so predmet reševanja. Najprej – študentsko delo. Samo delo študentov ni ne problem ne slovenski unikum, kot bi nas radi prepričali predlagatelji zakona. Je pa zgodovinsko pogojena jugoslovanska ureditev dela študentov prek študentskega servisa študentske organizacije. Verjemite, kar nekaj jih je dobilo s pendreki po hrbtu in po glavi, preden je zaživel študentski servis (pa tudi Radio Študent, ki je iz istega paketa ...). Šele ko je lahko odprl servis za posredovanje študentskega dela vsakdo, ki je imel pet minut časa in telefon – od te sprostitve režima je kakih petnajst let – je to postal obhodni vir čudnega bogatenja nekaterih organizatorjev posla. Ves ta čas sta zatajili in ostali tihi in mir-

ni tako tržna inšpekcija kot davčna uprava. Študentske organizacije so več let opozarjale, da se denar iz provizij na študentsko delo ne odvajajo za dejavnosti študentov in da ni nobenega nadzora nad "koncesionarji" in njihovim poslovanjem. Pa to ni nikogar motilo, dokler niso nekateri "servisi" začeli kupovati in preprodajati nepremičnine na boljnjih lokacijah.

Nikogar tudi ni motilo, da nekateri študenti več delajo kot študirajo. Štipendijska politika je bila – in še vedno je – rudimentarna. Po slovensko bi temu rekli, da imamo še vedno rudl (ročni voziček) namesto kamiona na voljo za odstranitev problema. Na kratko, dobrih štipendij ni, namenskih še manj, tisto, kar je, ne zadošča za ves mesec. Študijski kredit, recimo, je še vedno koncept iz ameriških učbenikov in ne oblika samo-obnavljajočega se namenskega kreditiranja študija. Reforma visokega šolstva je, namesto skrajšanja in intenziviranja študija, prinesla nekaj zmede, po dva absolventska staža in nategnjen študij za doseganje formalno enake stopnje izobrazbe kot prej, samo z bolj gosposkim nazivom. Ker mladina ne gre na delo po treh letih študija, saj je nihče noče zaposliti in niti ne ve, kaj bi z njo po prvi stopnji, jo pustimo, naj še malo študira in dela zraven. Ko se v tem že dobro izuri, pa naj še malo študira (tudi kaj drugega, če je ravno treba) in še malo dela zraven. Ker sedaj zanjo tako ali tako ni pravega dela in ne zna več drugega kot hoditi v šolo. Lepo vas prosim, kdo pa potrebuje toliko magistrstov, ki hočejo plačo kot veliki znanstveniki, delati pa ne znajo nič? In drugega kot te magistre itak ne dobimo več s fakultete.

Druga zgodba so podjemne pogodbe. Drugi izvirni greh socializma, takoj za avtorskimi pogodbami. Aaaahhhh, podjemne pogodbe. Kakor koli smo jih že davili in preganjali, regulirali in restriktirali, so preživele. Več kot polovica elektronskega prometa na Zavodu za zaposlovanje je namenjena prijavljanju in poročanju o podjemnih in avtorskih pogodbah. Anateme, Sotona! Apage, Satanas!

In to kljub Zakonu o preprečevanju dela na črno, ki je ravno 14. aprila praznoval deset let. Ta zakon je sicer opredelili, kaj je malo delo, kaj delo na črno, kaj se sme in kaj ne, koliko kazni je treba plačati za prekršek; pa vendar. Če se zadeva ne izvaja, ima enak učinek kot butalska stroga, oziroma – po posegu in dopolnitvi cenjenega občinskega svetnika – najstrožja prepoved vstopa Turkom in kugi v Butale.

In sedaj: Modra rešitev plavih narokavčnikov. Malo delo je potrebno regulirati tako, da bo absolutno pod nadzorom, da bo služilo dobrim namenom in tudi razbremenilo proračun, da bo spodbujalo zaposlovanje in discipliniralo vse udeležence: naročnike, posrednike in – "upravičence".

Res. To niso več ljudje, ki delajo in opravijo neko delo, temveč "upravičenci". Po definiciji zakona postanejo

nekakšni bedni, zaničevanja vredni privilegiranci, ki so "upravičeni" po nekaterih benevolentnih kriterijih države do tega grozno nemoralnega privilegija: da smejo delati nekaj ur na teden, ne da bi bili zaposleni. Privilegij znaša: 728 ur na leto ali 6.000 evrov bruto. Kar prej dosežeš. Kot pri novem avtu.

Ne moremo reči: ne da bi bili v delovnem razmerju. Kajti razmerje je absolutno in do kraja definirano. Kot tudi vse drugo v zvezi z njimi. O njih se v centralni evidenci Zavoda za zaposlovanje vodi več podatkov kot o nezaposlenih, ki so zavodova matična skrb. O njih se zbira, preverja in poroča več podatkov kot o zaposlenih v podjetju. Njihovi podatki so na voljo za vpogled še tri leta po zadnjem delu, ki so ga opravili, in za morebitne potrebe vpogleda pooblaščenih organov še pet let po izteku treh let. In potem se podatki trajno arhivirajo. Pred izdajo ušive napotnice se jih rentgensko križno pregleda, če niso opravili kake ure več ali zaslužili kakega evra bruto več oziroma če imajo še dovolj prostega milostno odobrenega fonda ur in denarcev za oddelati še eno napotnico. Kazen: prepoved dela za eno leto + 500 evrov. Izterjava prek davčne. Saj ni nogometaš, da ne sme eno leto igrati. In kaj boste vzeli študentu za poplačilo kazni? Bicikel? Svinčnik?

Ah, kazni. Delodajalec: 15.000 evrov za delo brez napotnice ali če ti na napotnico dela drugi frajer; 3.000 evrov za odgovorno osebo. Saj res – s. p. so manjši, zanje je kaznen 5.000 evrov; nevladne organizacije nimajo soldov – zanje pol manj kot za firme, to je 7.500 evrov. In vsem še prepoved možnosti koriščenja tovrstnih delovnih storitev "upravičencev" za čas dveh let. Pa se igrajte skrivalnice z napotnicami, ha.

Napotnica: v treh izvodih, predhodno podpisana, overjena, pregledana, napovedana v urah in denarju, vpisana, obračunana, preračunana, izplačana do 15. v mesecu; davki, prispevki in takse odvedeni posebej, istočasno in iz naročnikovega računovodstva. Prispevkov je (trenutno) 15,5%, dajatev, prej pribitka koncesionarja, je 14%. Prvi grede iz bruto vrednosti opravljenega dela, druge pa na njo. Obvezni podatki na napotnici – 15 podrobnih alinej; med drugim tudi podatki: vrsta dela, potrebne izkušnje in kompetence; status "upravičenca": neaktivna oseba, brezposelna oseba, dijak, študent, upokojenec, vojni veteran, prvoborec, spomeničar ... pardon; malo me je zaneslo. Da ne pozabim: napotnica je lahko tudi elektronska, če bo potrjena in podpisana na predpisani način v vseh predpisanih izvodih. Minister bo še posebej predpisal zadevo. To bo enoten državni obrazec. Pika.

Zakon se uporablja od sprejema, predvidoma 1. 6. 2011. Minister ima po tem še 6 mesecev časa, da predpiše vse predpise, kako se ta zakon uporablja. Do takrat ste lahko krivi ali pa sesajte palec. Vaš problem.

Barabe, ki jim bomo milostno dovolili, da izdajajo napotnice, bomo izbrali z razpisom in jim s pogodbo podelili posebno pravico, da izdajajo napotnice. In obveznost, da preverjajo firme, ki naročajo delo na napotnico, preverjajo "upravičence", če so "upravičeni" do napotnice, da poročajo Zavodu za zaposlovanje vse podatke in jih neposredno, najkasneje naslednji dan, vpišejo v bazo centralne evidence ... Vse za bajno vsoto 1,5% provizije na bruto vrednost napotnice (vsebovano v prej omenjenih 14% dajatev). Pod pogojem, da s tem denarjem krijejo svoje stroške dela in materiala ter amortizacije (vendar ne več kot 10% vseh svojih stroškov materiala in amortizacije); kako in kaj lahko obračunajo, pa bo posebej in natančno predpisal minister (saj že veste – 6 mesecev po uveljavitvi zakona ...).

Ker moramo biti tu še posebej natančni in pošteni, je samo postopek izbora pooblaščenih barab, ki bodo smele pisati napotnice s pogoji za izbor, odobritev, prekinitve, prenos ... dolg 13 obširnih členov; kako in kaj, pa bo posebej in natančno še posebej predpisal minister.

Uporaba in izraba denarja, zbranega z dajatvijo, je tudi predpisana natančno, v desetinko odstotka. Najbolj razveseljivo je, da se bo del denarja namenjal tudi za projekte obštudijskih dejavnosti dijakov in študentov (zbran bo iz deleža, ustvarjenega z malim delom dijakov in študentov), del pa se bo namenjal za projekte za dejavnosti upokojujencev (ustvarjen z malim delom upokojujencev). Delil se bo prek razpisov s prijavi projektov. Transparentno. Naj se vidi, da smo mislili na vse. Tudi kako lahko "upravičenci" sami sebi financirajo zabavo in rekreacijo.

In tako dalje. Brezposelne osebe malo delo ne sme ovirati pri iskanju zaposlitve. Če zasluži več kot 200 evrov, mora to javiti na podlagi drugega predpisa, da ji zmanjšajo nadomestilo. Prispevki v višini 15,5% se plačujejo za socialno zavarovanje. Obračuna in plača jih delodajalec, kot za svoje zaposlene. Tudi obrazce in poročila izpolni. REK pa ta šara.

Nekaj tega se preračuna v pokojninsko dobo. Ne pa tudi v delovno dobo. Ker je premalo, da bi se lahko uporabilo za izračun pokojnine. Pa tudi fer ni – do upokojujencev. Tem se ne šteje nikamor. So že v pokoju. Odvedeni denar pa seveda ponikne v pretočnem sistemu ZPIZ. Račun je preprost: 100.000 nezaposlenih; 100.000 šolajočih; upokojujence, neaktivne in druge pustimo v rezervi; 6.000 evrov na glavo, 9% (540 evrov) v ZPIZ, 6,5% (390 evrov) za zdravstvo. Mora se poznati: 54.000.000 evrov za ZPIZ in 39.000.000 evrov letno, če uspe zadeva samo na pol. No, za kavo bo že, kajneda.

Izterjava teče po davčnih predpisih. Cool. Po eni strani davčni organ lahko dopusti ali odobri neplačevanje socialnih prispevkov iz izplačanih plač in odlog plačil iz

obračunanega drugega bruto za več kot 150.000 zaposlenih. Po drugi strani pa mora brez milosti izterjati zaostalo plačilo prispevka po napotnici. Logično, ne?

Ob vsem drugem, kar ste do sedaj izvedeli, še beseda o delodajalcu: dnevno ne morete imeti več študentov na napotnicah kot za eno tretjino (1/3) svojih prisotnih zaposlenih po kakršni koli obliki pogodbe že. Preden začne "upravičenec" delati, ga morate poslati na pregled medicine dela, kar je 120 do 150 evrov, brat bratu. Če bo ta osebek počel kaj drugega v firmi v naslednjih petih letih, mora na predhodni pregled za tisto drugo. Vsi obračuni so vaš strošek in vaša odgovornost. Vsa plačila tudi. Vsa poročila tudi. Pozabite na dosedanje podporo študentskega servisa. Je ne bo in je prepovedana.

Kar se mene tiče, je zadeva jasna. Vse je urejeno tako, da bi tega ne bilo.

Namesto študentskega dela bomo raje iskali izvedbeno firmo. Tole bo za podelati, fakturico plačamo kot običajno, adijo.

Mularije tudi na počitniško prakso ne bomo več jemali. Zaradi tega že ne bomo odpirali še enega računovodstva in obračuna plač. Naj se znajdejo. In njihove šole tudi. Naj jih vzame na prakso ministrstvo, če hoče.

Edini, ki bo z veseljem skočil v to brozgo, bo Očka, d. o. o. ali Mami, s. p., ki že sedaj svojemu mulcu izplačuje proforma štipendijo. Pa mu bo še proforma malo delo obračunal. Denar je treba izvleči iz davčne osnove, pa še otrok ima žepnino. Mulc že sedaj v očkovem službenem avtu vozi s seboj bianco potni nalog, za primer, če bi ga kdo na cesti morebiti kaj vprašal.

"Upravičenci", če bi radi več in bolje, se zaposlite. V podjetju ali v lastni režiji. Socialno zavarovanje odlično funkcionira že pri tretjinski zaposlitvi. Vse pravice se dajo preračunati, vse dajatve in prispevki obračunati. To je cca, približno, nekje okoli, takole čez palec – točno od 729 delovnih ur na leto naprej. Na zdravje.

Bogdan Jugovič

I FEEL
SLOVENIA